

Bohnak, Adam

Zmarli Członkowie : Ś. p. Adolf Szyszko-Bohusz (1883-1948) [nekrolog]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 41, 171-173

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tomii kości kopytowej koniowatych, Warszawa 1937, Wiad. Weter. 147; 25) Biomechanik der Carpus bei Equiden, Jena 1936, Anatom. Anzeiger (b.d.), 91; Świat ssaków, 147 ryc. Lwów 1937, Książnica Atlas, s. 303; 27) Świat ssaków, j. w. wyd. 2, Warszawa 1948, Książka; 28) Z podstaw biomechaniki, Warszawa 1938, TNW wyd. 4, t. XXXI; 29) Nowa metoda mioanalizy, odczyt wygł. w czerwcu 1939 Tow. Anatom., niedrukowany; 30) Anatomia człowieka, cz. III. Układ mięśniowy, Warszawa 1945, Koło Medyków (1946 — wyd. II zmienione i poprawione, Koło Medyków skrypt); 31) Układ mięśniowy człowieka, wyd. 3, Warszawa 1948, E. Kuthan, Anatomii w skrótce, t. III; 32) Współzależności morfologiczne, Tow. Anatom. 1948, odczyt.

Ś. p. Adolf Szyszko-Bohusz
(1883—1948)

Adolf Szyszko-Bohusz, syn Polikarpa i Marceliny z Rząśnickich, urodzony w Narwie dnia 1 września 1883, ukończył w ówczesnym Petersburgu gimnazjum klasyczne i Wydział Architektury na Akademii Sztuk Pięknych. Już w czasie studiów i jako początkujący architekt interesował się żywo średniowieczną architekturą i w związku z tym odbył dzięki finansowemu poparciu ze strony profesora Mariana Sokołowskiego, przewodniczącego Komisji Historii Sztuki Akademii Umiejętności w Krakowie, szereg podróży naukowych po kraju, głównie po dawnym zaborze rosyjskim. W r. 1909 był za granicą, jako stypendysta petersburskiej Akademii Sztuk Pięknych. W latach 1910—11 był sekretarzem Komisji Historii Sztuki Akademii Umiejętności i równocześnie wykładał jako docent na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W r. 1912 przeniósł się do Lwowa, został bowiem powołany na katedrę na Wydziale Architektury tamtejszej Politechniki. Tamże otrzymał w tym czasie stopień doktora nauk technicznych. We Lwowie przebywał do r. 1915. W r. 1916 objął po ustąpieniu arch. Zygmunta Hendla kierownictwo odnowienia zamku królewskiego na Wawelu, które sprawował przez lat równo 30, do r. 1946. Powołany w r. 1919 na stanowisko profesora architektury w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, był przez parę lat rektorem tej szkoły, następnie przeszedł na katedrę na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. W okresie międzywojennym otrzymał godność członka Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Akademii

Nauk Technicznych. Ostatnie lata życia, po drugiej wojnie światowej, poświęcił organizacji Wydziału Architektury przy Akademii Górniczej w Krakowie i był pierwszym jego dziekanem. Zmarł w Krakowie dnia 1 października 1948.

Działalność Adolfa Szyszko-Bohusza szła w trzech kierunkach: architektoniczno-twórczym, architektoniczno-konserwatorskim i naukowym. Zaprojektował m. in. takie budowle, jak kościół Opatrzności Boskiej i dom misjonarzy we Lwowie, gmach Pocztowej Kasy Oszczędności i dom czynszowy tejże instytucji w Krakowie, Oficerski Dom Wypoczynkowy w Krynicy, zameczek Prezydenta R. P. w Wiśle, dom „Feniksa“ w Rynku krakowskim, dom w Oleandrach w Krakowie, Gimnazjum oo. Paulinów na Skałce w Krakowie, pensjonat „Warszawianka“ i dom zdrojowy w Żegiestowie, kościół w Trembowli, mauzoleum generała Józefa Bema w Tarnowie. Spośród prac konserwatorsko-architektonicznych na pierwszym miejscu wymienić należy oczywiście odnowienie zamku wawelskiego. Szyszko-Bohusz wycisnął na tym dziele wyraźne piętno swej silnej indywidualności, spotykając się z pełną aprobatą jednych, ale równocześnie z dużymi zastrzeżeniami ze strony innych, zwłaszcza sfer konserwatorskich. Nie wdając się bliżej w te sprawy, przechodzę do trzeciej dziedziny działalności Zmarłego, do jego prac naukowych.

Pierwsza grupa rozpraw Adolfa Szyszko-Bohusza z dziedziny historii architektury pochodzi z lat jego młodzieńczych i jest owocem podróży odbytych z ramienia Komisji Historii Sztuki Akademii Umiejętności w Krakowie, ukazała się zaś głównie w VIII i IX tomie jej Sprawozdań. Zebrawszy bogaty materiał pomiarowy i fotograficzny, wprowadził do nauki znaczną ilość zabytków architektury, zwłaszcza gotyckiej. Prace te, dotyczące kościołów dwunawowych w Wiślicy, Stopnicy, Szańcu, Stróżyskach, Chybicach, Skotnikach i Kurzelowie, zamków w Czersku, Chęcinach i Ogrodzieńcu, kościołów mazowieckich w Łomży, Szczepankowie, Wąsoszy, Wiznie, Niedźwiadnej, kościołów jednonawowych w Krzęcicach i Potoku Wielkim, halowych w Olkuszu, Kraśniku i Kleczkowie, kościołów i cerkwi warownych w Ptkanowie, Brochowie, Małomożejkowie, Synkowiczach i bernardynów w Wilnie, kościołów w Beszowej i Skal-

mierz oraz architektonicznego gotyckiego systemu krakowskiego, są zwięzłe, rzeczowe, dobrze zaznająmają czytelnika z postacią opisywanych zabytków, do czego w dużej mierze przyczyniają się dołączone do nich zdjęcia pomiarowe autora, dając zarówno całą bryłę architektoniczną, jak i jej szczegóły. Takie, jakie są, stanowią bardzo cenny materiał dla historyka architektury średniowiecznej, jakkolwiek historyk sztuki miałby coś do dodania z punktu widzenia analizy porównawczej i nawiązania do wyników badań nad analogicznymi zabytkami zagranicznymi. Do tej samej grupy należy jeszcze rozprawa o architekturze polskich bóżnic, ogłoszona w IV tomie Prac Komisji Historii Sztuki Polskiej Akademii Umiejętności.

Grupa druga wiąże się z działalnością Szyszko-Bohusza na stanowisku kierownika odnowienia zamku na Wawelu. Miał duże uzdolnienie do badania starych murów, umiał w nich czytać i miał szczęśliwą rękę, toteż odkrył przedromańską tetrakonchę śś. Feliksa i Adaukta w murach dawnych kuchen królewskich, oraz pod północną częścią zachodniego skrzydła zamku wschodnią część (prezbiterium i transept) bazyliki typu saskiego, którą w ślad za jego interpretacją uznać należy za romańską katedrę z czasów Bolesława Chrobrego. Po rozprawach o tych bardzo cennych i ważnych odkryciach, ogłoszonych w Roczniku Krakowskim (tom XVIII i XIX), nastąpiła rozprawa w XXIII tomie tegoż wydawnictwa o remanentach romańskich w zamku wawelskim, której wyniki zaprzeczyły dawniejszym poglądom, jakoby rezydencja wawelska w tej odległej epoce była budowlą wyłącznie drewnianą. Przedstawił on w niej również przemiany, jakim zamek uległ w ciągu późniejszych stuleci średniowiecza. Naukową działalność zamknął Szyszko-Bohusz ogłoszoną w VIII tomie Prac Komisji Historii Sztuki PAU rozprawą o drugiej z kolei romańskiej katedrze wawelskiej, Hermanowej, oraz o genezie planu katedry gotyckiej, którą wiąże z katedrą we Wrocławiu. Badaniami nad naszą architekturą średniowieczną, zwłaszcza nad problemami przedromańskiego i romańskiego Wawelu, tak wybitnie wzbogacającymi obraz początków architektury w Polsce, Szyszko-Bohusz dobrze się zasłużył nauce polskiej.

Adam Bochnak